

troligt kulturfænomen, forældre og børn opsøger frivilligt og gerne betaler mange penge for. Det kan man jo så græde eller glædes over, alt afhængig af kulturpolitisk temperament. Men vi ved nu, at danske forældre med glæde mindes deres egen barndom i Andebys gader, og deres børn har lært, at Hakuna Matata er mottoet for en lykkelig barndom, men ikke i længden er en holdbar leveregel, hvis man selv skal blive voksen. Som Kirsten Drotner afslutningsvis peger på, har Disney ikke kun opnået succes ved at tale til børnene. Ved også at spille på oplevelsen af barndommen som et tabt land, har Disney kunnet påtage sig rollen som den, der for en stund kan genkalde barnesindets lykketilstand hos både børn og voksne.

*Stig Hjarvard, professor,
Film- & Medievidenskab,
Københavns Universitet*

John Mortensen (2002) *Talkshowet som talende tv. Bind 1: Teoretisk indkredsning; bind 2: Analyser; bind 3: Diskussion.* Two Riders i kommission hos Underskoven. I alt 821 sider, pris 800 kr.

John Mortensen indleder sit omfattende værk om tv-talkshowet med at konstatere, at genren er overset i nordisk medieforskning sammenlignet med andre tv-genrer. At et fænomen forskningsmæssigt er overset er ikke nødvendigvis noget godt argument for at forske i et fænomen, hvilket forfatteren selv påpeger. Dog argumenterer John Mortensen dernæst for, at interessen for det, han betegner som ”de lave genrer“ (s.7) er vigtig, da viden om disse kan bidrage til at forstå det moderne liv og tv’s stigende betydning på en række livsområder. Ud over dette synspunkt har forfatteren desuden et udbredelsesargument for den forskningsmæssige interesse, idet forfatteren hævder, at talkshows har stor udbredelse i dansk tv, sendes i den bedste sendetid og har høje seertal, og det samme gør sig gældende i andre europæiske lande. Med værkets i alt tre bind og 821 sider har John Mortensen i hvert fald bidraget til at få de såkaldt ”lave genrer” udforsket.

Værkets intention rækker dog ud over selve genreanalysen. Den er båret af en interesse for talen i tv generelt, og der argumenteres for diskursiv

analyse af tv-æstetikken. Den overordnede problemstilling i værket formuleres i indledningen til bind 1. Her præciseres det, at det er analysen af den specifikke form for tale, der præger genren, som vil være værkets analytiske fokus. I overensstemmelse med Harald Burgers teori skelnes der mellem en indre og to ydre kommunikationskredse. Samspillet mellem kredsene vil være det centrale for analyserne. Der introduceres desuden tre varianter af genren, så forskellige diskursive gestaltninger af samspillet kan analyseres. Det drejer sig om *debatvarianten*, *portrætvarianten* og den *berettende/konfrontative variant*. Inden for samspillet vil forfatteren se på de forskellige kommunikative troper og sekvensertyper, som karakteriserer varianterne. Trods værkets omfang, så er der samtidig en række forhold, som John Mortensen ikke vil interessere sig for. Produktionsmæssige, receptions-mæssige og markeds-mæssige aspekter i forbindelse med genren bliver der ikke arbejdet med. Der er derfor ingen seertal og ingen overvejelser om eller dokumentation for genrens *reelle* udbredelse i dansk og udenlandsk tv, som ellers er en del af motivationen for projektet. Desuden kan det tilføjes, at mediehistoriske forhold i Danmark heller ikke inddrages i analysen af de ellers udelukkende danske talkshows, som bogen vælger at analysere. Genrens udvikling i dansk tv er dermed tilsyneladende heller ikke en del af værkets analytiske intention. Derimod inddrager forfatteren ganske korte beskrivelser af mediesystemet i USA, af den mediepolitiske deregulering i Europa fra 1980’erne, men hvor de faktuelle oplysninger tilsyneladende er fra Storbritannien og Frankrig.

Inden for rammerne af det fokus, som forfatteren har sat, repræsenterer de tre bind hver sin tilgang til genren. Bind 1 består af den teoretiske indkredsning af genren og her fremlægges et udkast til en fænomenologisk teori om tv. Udgangspunktet er en fremstilling af bl.a. fænomenologiens livsverdenbegreb samt en mere principiel, omfangsrig og interessant diskussion af fænomenologien som tekstanalytisk redskab. På det grundlag gives en karakteristik af tv som medie. Her opridses seks mediekarakteristika, som på forskellig vis inddrager velkendte teoretiske beskrivelser af tv-mediet. Værkets teoretiske bidrag ligger i høj grad i at forbinde nogle af Goffmans centrale begreber, f.eks. face og footing, med lingvistikken, hvorved talen og interaktionen bliver det analytiske fokus. Det betyder dog også, at det måske i højere grad end genreanalysen er

netop demonstrationen af de teoretiske begreber i anvendelse, der bliver resultatet af John Mortensens projekt.

I forhold til selve analysen af talkshow-genren og dermed definitionen af, hvad der karakteriserer genren, er det mere uklart, hvad projektets intention er. Der er forskellige tiltag til definitionen, som skal kommenteres, fordi der måske her er kimen til en egentlig diskussion af, hvad denne genre tilbyder seerne. Mortensen fremhæver syv punkter som genrens "væsenstræk" (s. 201-203), som alle er af formel karakter, dvs. hvad skal eller må ikke være til stede. Det drejer sig om 1: samtalen som dominerende og begivenheden; 2: samtalen er iscenesat for seerne; 3: programmet skal have karakter af show; 4: der skal være et reelt eller simuleret publikum tilstede; 5: tv-studiet skal være udsendelsens rum; 6: en studievært skal styre programmet; 7: udsendelsen skal være en del af en serie med fast udsendelsesfrekvens.

De to afgørende grundtræk, som Mortensen fokuserer på, er for det første, at genren hverken har interviewet eller hverdagskonversationen som et formelt karakteristikum. Derimod er interaktionen rammesat og styret, men med plads til spontanitet. Det andet afgørende grundtræk er genrens relation til show, som både ser ud til kunne være egentlig artistisk optræden i et program og en kvalitet ved interaktionen. Dvs. begrebet show er hos Mortensen både en genre og en oplevelseskvalitet knyttet til de to ydre kommunikationskredse. Hvorfor disse syv kriterier er afgørende er dog ikke klart, og hvad det betyder for relationen til seerne og de oplevelsesmæssige potentialer i genren, argumenteres der heller ikke for. Den formelle afgrænsning er tilsyneladende tilstrækkelig for John Mortensen. Men hvilken relation, der er mellem den formelle afgrænsning og de tre varianter, synes dermed også at blive et problem, idet det er uklart, om der er tale om dramaturgiske variationer af de formelle træk eller egentlige subgenrer. Denne læser savner kort sagt en langt mere udfoldet argumentation både for den formelle afgrænsning og for forbindelsen mellem den og de tre varianter og dermed for de rammer for interaktion, som genren sætter. De kulturelle konsekvenser, som forfatterens søger at indkredse ved de "lave genrer", kan næppe være et resultat af en formel afgrænsning alene.

Bind 2 består af analyser af danskproducerede talkshow-serier, som kan siges at tilhøre hver af de tre varianter, som John Mortensen deler genren

op i på baggrund af de kommunikative troper og samspillet mellem kommunikationskredsene. Serierne *Meyerheim after Eight*, *Mænd ingen Adgang* og *Rigets Tilstand* analyseres og desuden inddrages korte analyser af *Kidnappet*, *Kærs Køkken* og *Pernilles Univers*. Det forbliver dog uklart, hvorfor vi inden for hver variant skal præsenteres for analyser af lige netop disse konkrete serier og afsnit, som forfatteren har valgt, og dermed hvorfor disse serier er væsentlige i diskussionen af talkshow-genren og talen i dansk tv. De tre serier er indbyrdes uhyre forskellige og relaterer sig til talkshow-genrens mange subgenrer på forskellig vis. Eksempelvis er *Meyerheim after Eight* et af dansk public service tv's forsøg på late night talk show fra begyndelsen af 1990'erne, hvor den danske radio- og tv-tradition for portrætprogrammer stadig spillede en meget stor rolle i genrebrugen. *Pernilles Univers* er derimod mere relevant at se på ud fra subgenren daytime talkshow, som findes i både amerikansk, britisk og tysk tv. Den forskningsmæssige litteratur om talkshowet, som forfatteren præsenterer og generaliserer ud fra i hele bind 3, har primært interesseret sig for subgenren daytime talkshow, der har repræsenteret den mest provokerende udvikling indenfor genren de sidste 20 år. Det kan derfor undre, hvorfor de internationale betegnelser for de forskellige subgenrer ingen rolle spiller i Mortensens analyse, og hvorfor han ikke forholder sig til netop forskellene mellem programserierne. Det kan dernæst undre, hvorfor der ikke argumenteres eksplicit og udfoldet for relationen mellem forfatterens tre varianter, de analyserede serier og den teoretiske litteratur om subgenren: daytime talkshowet, som inddrages i værkets bind 3.

I bind 3 præsenteres og diskuteres de forskellige teoretiske tilganges synspunkter på daytime talkshowet. Subgenren anskues fra en offentlighedsteoretisk, fra en populærkulturel, en feministisk og en diskursanalytisk tilgangsvinkel. Mortensen har her en række synspunkter i forhold til netop denne subgenre, som dog kan diskuteres, hvis man har set de omtalte programserier. F.eks. argumenterer forfatteren imod Livingstone og Lunts kategorisering af de amerikanske daytime shows som audience discussion-programmer. Det er dog en diskussion værd, når man betænker de britiske seriers inspirationskilde, nemlig det sagnomspundne, amerikanske daytime talkshow *Donahue*. Desuden er en række af de forskelle mellem de to britiske serier og de amerikanske daytime talkshows, som Mortensen opremser,

ikke generelle. Der er f.eks. ind i mellem bekendelser i de to britiske serier, som forfatteren udtaler sig om og beskriver som helt forskellige fra de amerikanske daytime talkshows. At talkshows er for og med kvinder (s. 86-87) er desuden og netop kun sandt for de fleste af subgenren daytime talkshows vedkommende og ikke generelt sandt for alle talkshows. De politiske talkshows og late night talkshows har eksempelvis en langt mere sammensat seerskare. Der er således en række, efter denne anmelders mening, ikke helt holdbare generaliseringer i værket, og de mange diskussioner af de forskellige forskningsmæssige bidrag, som præsenteres i bind 3, konfronterer således ikke på noget tidspunkt det helt fundamentale spørgsmål: Kan man generalisere til hele genren ud fra teoretiske tilgange til og analyser af blot én af dens subgenrer?

Med sine tre bind er *Talkshowet som talende tv* en omfattende bogudgivelse, men med en, kunne man synes, noget snæver tilgangsvinkel. Dog er der samtidig inddraget en meget omfattende teoretisk litteratur i projektet, som forfatteren på eklektisk vis lader indgå i undersøgelsen. Vi kommer meget vidt omkring i fænomenologien, fortælleteorien fra Metz til Bordwell, i psykosemiotikken, i offentlighedsteori fra Habermas til Negt og Kluge og i mikrosociologisk inspireret lingvistik. Desuden er dele af forskningslitteraturen om genren inddraget, hvilket betyder, at yderligere teoretiske tilgange er repræsenteret. Der er derfor mange særdeles spændende diskussioner og analytiske pointer i værket. Men denne læser savner dog en mere pointeret og stram styring af fremstillingen, idet man kan være i tvivl om, hvad intentionen med projektet egentlig har været. Desuden er der tale om sammenstød mellem de mange forskellige teoretiske retninger, der bringes i stue sammen i projektet, som aldrig tages op af forfatteren. En mere selektiv og kritisk tilgang ville kunne få en indre kohærens og dermed det overordnede argument, som de teoretiske gennemgange og programanalyserne skal underbygge, til at stå tydeligere frem.

Et eksempel på værkets problem på dette felt er de meget omfattende programanalyser i hele bind 2. Analyserne er præget af en næsten registrerende fremstillingsstil, som gør det overordnede formål med de enkelte analyser noget svært at følge, selvom der er et væld af interessante iagttagelser og detaljerede analyser. Denne læser savner i hvert fald en højere grad af topstyring af fremstillingen, så de analytiske pointer står tydeligt frem.

Analyserne blive meget let til næsten kronologisk organiserede karakteristikker og optællinger af, hvilke troper og sekvenstyper det analyserede afsnit indeholder, uden at man egentlig fornemmer en præcis målsætning med analysen, og hvilke generelle pointer det kunne lede til.

Afslutningsvis skal en anden, og nok mere alvorlig, indvending fremsættes, som også hænger sammen med omfanget af værket: Trods John Mortensens klare afgrænsning af, hvad hans værk *ikke* vil interessere sig for, forekommer det en smule besynderligt at bruge så meget energi på én genre uden at skele til hverken seertal, konkurrenceforhold, medielandskabets udvikling eller mediehistoriske udviklinger i den mediekultur, hvor alle de analyserede programmer er produceret. Disse forhold må alt andet lige dog spille en vis rolle for kommunikationsformen og prioriteringerne i dansk tv's brug af genren. Desuden er de valgte talkshows alle fra først i 1990'erne frem til 2001, hvilket er en ganske turbulent periode i dansk tv, som godt kunne have fortjent mere opmærksomhed. Endelig kan det undre, at det stærke danskproducerede udvalg af programmer ikke diskuteres i forhold til den omfattende viden om andre landes talkshow-tilbud, som John Mortensen besidder. Den viden fremgår momentvis af de diskuterende gennemgange af forskningslitteraturen om talkshow-genren. Der er faktisk ganske væsentlige og interessante forskelle i den måde, hvorpå man konkret har brugt talkshow-genren i de forskellige lande og tv-systemer. F.eks. kunne analysen af den berettende/konfrontative variant have fremhævet den konfliktskyhed, som præger TV3's *Pernilles Univers* sammenlignet med amerikanske, britiske og tyske daytime talkshows. Det valgte fokus på danskproducerede programmer virker på den måde en smule tilfældigt, og interessen for analysen af talens gestaltning i de mange programmer, der nævnes og analyseres, fremstår ikke helt gennemargumenteret.

Hanne Bruun, lektor, ph.d.,
Institut for Informations- og Medievidenskab,
Aarhus Universitet